

Qədimdən qədim yeni gün

Azərbaycan xalqı qədim zamanlardan bahar fəslinin gəlişini səbirsizliklə gözləyib, təmtəraqla qarşılayıb. Çünki bu fəslin gəlişi ilə təbiət buz nəfəslisi, qarlı, çovğunlu, qasqabaqlı qışla vidalaşır, dünyaya, insanlara gülümsəyən, bolluq-bərəkət vəd edən, ümid gətirən bahara "xoş gəldin" deyir. Odur ki, qədimdə insanlar bu fəslin gəlişinə həm də çətinliklərdən qurtuluş, işığın, Xeyrin qələbəsi kimi baxırdılar.

Əlbəttə, hər il bahar fəslinin başladığı bir gün olur. Bu il də yaz fəslisi Azərbaycana martın 20-si saat 18:45-də qədəm qoyacaq. Həmin gün gecə ilə gündüz bərabərləşəcək və Günəş düz şərqdə doğub, qərbdə batacaq. Günəş ekliptika üzrə hərəkət edib ekvatoru kəsərək Cənub yarımkürəsindən Şimal yarımkürəsinə keçəcək. Həmin andan Şimal yarımkürəsində yaz, Cənub yarımkürəsində isə payız fəslisi başlayacaq. Bu il yaz fəslinin uzunluğu 92 gün 17 saat 38 dəqiqə 28 saniyə olacaq.

Ancaq xalqımız qədimdən baharın yalnız gəldiyi günü bayram etməyib. Onun gəlişinə günlərlə hazırlıq görüb. Məlumdur ki, Novruz bayramına gələn yol dörd mərhələdən keçir. Azərbaycan xalqı Novruz bayramınadək dörd çərşənbəni də bayram edir. Çərşənbələrin ilki Su, ikincisi Od, üçüncüsü Yel, dördüncüsü isə Torpaq çərşənbəsi adlanır. Torpaq çərşənbəsinə ilaxır çərşənbə də deyirlər. Hər çərşənbə bayramının özünəməxsus adət-ənənələri var.

Novruz bayramının keçirilməsinə günlərlə hazırlıq görülür. Hər yerdə səliqə-sahman, təmizlik işləri aparılır. Evin hər künc-bucağı təmizlənir, pal-paltar, xalça-palaz yuyulur. Novruzda aparılan təmizlik işlərinin xüsusi mənası var, çünki Novruz həm də təmizlənmə, yenilənmə deməkdir.

Azərbaycan xalqının sevimli bayramı olan Novruz adət-ənənələrlə

zəngindir Bunlardan biri də səməni becərməkdir. Novruzun ən vacib atributlarından olan səməni baharın ilk müjdəçilərindən hesab olunur. İnsanlar bayrama günlər qalmış səməni götürməklə növbəti təsərrüfat ilinin bərəkətli keçməsinə, bolluq, fəravanlıq arzularını ifadə edirlər.

Novruz bayramında mütləq yumurta boyanır. Yumurta həyatın, dünyanın yaranışı mənasını daşıyır. Aşdıcıların qənaətinə, yumurta oval, dairəvi formada olduğundan qalaktikanı simvolizə edir. Ulularımızın yumurtanın ağ, göy, yaşıl, qırmızı rənglərə boyamaları dörd fəslin rəmzi, əmin-amanlıq kimi yozulur.

Novruz bayramında açılan süfrəyə xüsusi diqqət göstərilir, ona günlərlə hazırlıq görülür. Bayrama günlər qalmış paxlava, şəkərbura, qoğal və başqa şirniyyatlar bişirilir. Novruz şirniyyatları da fəlsəfi məna daşıyır. Qoğal Günəşə, şəkərbura Aya, paxlava isə ulduzlara işarədir.

Hər evdə mütləq bayram xonçası hazırlanmalıdır. Bu bayramda xonça bəzəmək Azərbaycan xalqının qədim adətlərindəndir. Xonça Novruz bayramının vacib hesab edilən atributlarından biridir. Bayram xonçası şamsız olmamalıdır. Şam Günəşin yerdəki rəmzi hesab edilir. Adətən xonçaya ailə üzvlərinin sayı qədər şam düzülür. Ailə başçısı il təhvil olan anda şamları yandırmalı və ailəsinə sağlamlıq,

xoşbəxtlik, ocağına xeyir, ruzi-bərəkət diləməlidir.

Azərbaycan xalqının qədimdən bu günədək Novruz bayramında süfrəsinin zəngin olmasına diqqət yetirməsi də yeni ilin bolluq, fəravanlıq içərisində keçməsi arzusundan irəli gəlir. Ölkəmizin bəzi bölgələrində bu gün də hesab edirlər ki, bayram süfrəsində "s" hərfi ilə başlayan yeddi növ xörək olmalı, sumax, sirkə, süd, səməni və səbzə kimi məhsullar yer almalıdır. Onlardan əlavə, Novruz bayramında süfrədə qoz, fındıq da olmalıdır. İnanca görə, qoz, fındıq güc deməkdir.

Bayram axşamı ailənin bütün üzvləri birlikdə süfrə başına keçməlidirlər. Ənənəyə görə bayramın ilk gününü evdə olmaq vacib sayılır. Deyirlər ki, əgər bayram günü evdə olmasan, yeddi il evdə olmayacaqsan.

Göründüyü kimi, Novruz bayramı yalnız təbiətin oyanışı və həyatın təzələnməsi ilə əlaqəli deyil, həm də Azərbaycan xalqının mədəniyyətini və mənəvi dəyərlərini əks etdirən bir simvoldur. Bu bayramda hər bir adət, hər bir mərasim xalqımızın qədimliyinin, mənəvi zənginliyinin, birlik və həmrəylik arzusunun ifadəsidir. Novruz insanları bir araya gətirən, ailə bağlarını möhkəmləndirən bayramdır.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"